

Mladen ANDREIS, **Stanovništvo otoka Šolte do godine 1900.**, Općina Šolta, Šolta, 2011., 903 str.

Godine 2011. u izdanju Općine Šolta objavljena je knjiga Mladena Andreisa *Stanovništvo otoka Šolte do godine 1900.* Prikaz je to stanovništva otoka Šolte s aspekta povijesne antroponimije i povijesne demografije, pri čemu se genealoškom metodom pokušalo rekonstruirati stalno stanovništvo otoka od 14. stoljeća do 1900. godine. Sam proces izrade i objave ove opsežne knjige bio je dug i neizvjestan. Prije svega, ona je rezultat višedesetljetnog rada na brojnom arhivskom gradivu koje se čuva u nekoliko arhivskih ustanova te župnih i matičnih ureda, a i sam proces prikupljanja i kreiranja baza podataka zahtijevao je određeno vremensko razdoblje. S druge strane, sam rukopis knjige bio je završen još davne 1986. godine, no zbog raznih objektivnih okolnosti na objavljivanje rukopisa čekalo se više od dvadeset godina. Stoga je knjiga koja se nalazi pred nama, uz neke dopune (brojni prilozi rodoslovnim tablicama), objavljena u izvornom obliku, bez nadopunjavanja relevantne literature, a i jezik, pravopis i nazivlje odgovaraju onima u tadašnjoj državi.

Knjiga se sastoji od šest poglavlja i tri velike cjeline priloga. Nakon »Uvoda« (7–8) slijedi poglavlje »Izvori« (9–29), u kojem autor daje pregled najvažnijih izvora korištenih u knjizi, a važnih za proučavanje strukture, podrijetla i kretanja stanovništva – matičnih knjiga, anagrafa, oporuka, notarskih spisa te drugih izvora (matrikula bratovština, zbirki obiteljskih isprava).

Temeljnim odrednicama vezanim uz razne političke, gospodarske i društvene aspekte razvoja otoka Šolte, od prvih spomena do 1900. godine, bavi se poglavlje »Položaj, ime i povijest otoka Šolte« (30–79). Autor analizira položaj otoka, bilježi nazive koje je otok Šolta imao kroz povijest te opisuje razvoj naselja na otoku i njihovo bilježenje u izvorima (Grohote, Gornje Selo, Donje Selo, Srednje Selo, Stomorska, Maslinica, Gornja Krušica, Rogač i Nečujam). Drugi dio poglavlja posvećen je povijesnim odrednicama razvoja od prvih spomena u rimsko doba, preko razdoblja mletačke uprave, pa sve do vremena austrijske i francuske uprave. Naglasak je pritom stavljen na odnos prema Splitu te na gospodarske i crkvene prilike.

Nakon uvodnih poglavlja slijedi četvrto poglavlje »Povijesna antroponimija otoka Šolte« (80–165), u kojem autor objašnjava postanak i razvoj vlastitih i obiteljskih imena, pri čemu je primjenom genealoške metode na otoku utvrdio postojanje 289 rodova. Autor analizira razvoj autohtonih prezimena na Šolti te prikazuje kvalitativno i kvantitativno kretanje imenskog fonda otočana. Pritom zaključuje da su velik utjecaj na strukturu imenskog fonda imali običaji obiteljskog nasljeđivanja osobnih imena, ali ističe i povezanost osobnih imena i katoličkog kalendara. Na kraju poglavlja autor je priložio popis autohtonih šoltanskih prezimena koja se pojavljuju u drugim mjestima i gradovima Dalmacije.

»Povijesna demografija otoka Šolte« (164–260) naslov je petoga poglavlja. U njemu autor primjenom genealoške metode prikazuje temeljne demografske pokazatelje o stanovništvu Šolte. Raščlambom izvora te njihovom obradom autor donosi podatke (prikazane u brojnim tablicama i grafovima) o prirodnom kretanju stanovništva, natalitetu (stopa nataliteta, godišnji ciklus rađanja, broj izvanbračne djece, blizanci, mrtvorodena djeca), nupcijalitetu (broj sklopljenih brakova, endogamni brakovi, godišnji ciklus vjenčanja, struktura brakova s obzirom na broj živorođene djece, vrijeme između vjenčanja roditelja i rođenja prvog djeteta, prosječna dob zaručnika, broj udovaca i udovica koji ponovno sklapaju brak) i mortalitetu (uzrok smrti, dobna struktura umrlog stanovništva, smrtnost djece i dojenčadi, smrtnost po mjesecima). Završni dio poglavlja posvećen je pitanju migracija – unutar otoka i onih sa susjednih otoka i priobalnih gradova, a na samom kraju nalazi se popis stanovništva sedam šoltanskih naselja prema rodovima.

Navedeni je popis uvod u šesto poglavlje »Rodovi stalnog stanovništva Šolte« (260–428). U njemu autor abecednim redom navodi rodove, uz podatke o rodonačelniku i vremenskom rasponu spominjanja u izvorima, podrijetlom iz sedam šoltanskih naselja – Grohote, Gornje Selo, Stomorska, Gornja Krušica, Srednje Selo, Donje Selo i Maslinica. Uz spomenute, navodi i rodove nepoznate ubikacije kao i primjere osoba kod kojih se ne može utvrditi pripadnost određenom rodu. Ovom poglavlju autor prilaže i tablicu u kojoj je kronološki prikazao sve šoltanske rodove uz naznaku podrijetla te početka i utruća roda (muške i ženske loze), a na samom kraju nalazi se popis plemićkih rodova (najčešće splitskog plemstva) koji su imali svoje posjede na otoku Šolti.

Šestim poglavljem završava sama knjiga, kojoj su pridodana tri vrlo vrijedna priloga – antroponimijske, demografske i rodoslovne tablice. One su plod višegodišnje detaljne analize i obrade impresivne količine arhivskoga gradiva. U prvome prilogu (»Antroponimijske tablice«, 429–439) autor je abecednim redom prikazao učestalost spominjanja muških osobnih imena u vremenskom razdoblju od 1568. do 1900. te ženskih osobnih imena u razdoblju od 1658. do 1900. godine.

»Demografske tablice« (441–504) u drugome prilogu donose tabelarne prikaze brojnih zanimljivih tema – raspored rođenih po mjesecima, struktura brakova stalnog stanovništva, struktura brakova žena, sklopljeni brakovi prema dobi zaručnika, dobna struktura umrlog stanovništva te raspodjela umrlih po mjesecima. Kroz navedene teme prikazana su sva šoltanska mjesta u vremenskom rasponu od 1658. do 1900. godine.

Treći, ujedno i najveći tabelarni prilog »Rodoslovne tablice stalnog stanovništva Šolte« (505–868) prikazuje rodoslovlja cjelokupnoga šoltanskoga stalnog stanovništva, pri čemu se neki rodovi mogu pratiti od 15. stoljeća.

Na kraju knjige nalazi se i »Kazalo antroponimijskih jedinica« (869–899), »Sadržaj« (900–902) te zahvala obiteljima koje su ustupile fotografije objavljene u knjizi (903).

Opsežna knjiga o stanovništvu otoka Šolte plod je autorova višedesetljetnog proučavanja svekolikih sastavnica povijesnog razvoja otoka Šolte i okolnih područja. Primjenjujući brojne znanstvene metode povijesne demografije i povijesne antroponimije, autor je prikazao povijest stanovništva otoka Šolte na precizan, sustavan i zanimljiv način. Ova knjiga namijenjena je ne samo stanovnicima otoka Šolte već i stručno-znanstvenoj i široj javnosti, a zbog svoje sustavnosti može poslužiti kao predložak za buduća demografska istraživanja hrvatskih krajeva.

Maja Katušić